

Přílohy

Příloha č. 1: Odpovědi Ladislava Špačka k zákulisí novoročních projevů (text)

Bývalý tiskový mluvčí Václava Havla odpovídal na anketní otázky prostřednictvím e-mailové korespondence. Otázky mu byly zaslány 19. 4. 2012, odpovědi jsem přijala 22. 4. 2012.

1) Psal si pan prezident novoroční projevy sám?

Ano, byl na své projevy hrdý, bral je nejen jako filozofické nebo politické dílo, ale jako literární dílo a nikdy by nečetl důležitý projev, který by si nenapsal sám. Podrobněji o tom píšu v knize *Deset let s Václavem Havlem*:

„Kdykoliv jsme byli na velkých summitech a v programu bylo setkání pouze prezidentů, my mluvčí jsme seděli vedle a bavili jsme se. Stěžovali jsme si na své šéfy, co všechno si vymýšlejí, ale to hlavní, co sužovalo mé kolegy, bylo psaní projevů. Stěžovali si, že zítra musejí napsat projev na univerzitu, smuteční řeč, slavnostní projev do sněmovny, jen já jsem se usmíval a mohl jsem se vytahovat: „Můj šéf je spisovatel a všechny své projevy si píše sám.“ Opravdu, prezident považoval za věc své cti, aby všechno, co čte svým jménem, byly opravdu jeho texty. Několikrát přečetl nějaký nevýznamný rutinní proslov, který mu připravil Jiří Šitler, vzdělaný pracovník Politického odboru, ale měl přitom výčitky svědomí, navíc na jeho dikci bylo znát, že text neprožívá tak jako své projevy.“

2) Konzultoval je s někým?

Každý projev přinesl na Hrad a nechával ho posuzovat svým nejbližším spolupracovníkům, třem čtyřem lidem. Psal obvykle v Lánech, kde měl největší klid a soustředění, někdy na Hrádečku, neumel psát v kanceláři, doma psal zřídka. Byl jsem mezi prvními čtenáři jeho projevů a dával jsem mu, stejně jako ostatní dva tři posuzovatelé, své připomínky. Jakkoli ale prezident chtěl znát náš názor, málokdy naše připomínky přijal. Pokud byly věcné (věcné chyby, pravopisné nebo tvaroslovné chyby), tak je přijal, ostatní nápady mu zasahovaly do literární struktury a rozrušovaly mu „rytmus“, „gradaci“ apod., což u ostatních politiků jsou atributy neznámé.

Opět o tom píšu podrobněji ve své knize: „Václav Havel projevy psal nerad. Nebyla to tvorba, která by tryskala z tvůrčího přetlaku inspirace, jako u jeho dřívějších

divadelních her a esejí. Projevy musel psát na objednávku. Cesta mířila do Jižní Ameriky a očekávalo se, že prezident během cesty pronese zásadní projev. Pak jsme letěli do Austrálie nebo do Paříže a očekávalo se totéž. Zakázky Politického odboru KPR vyváděly prezidenta z jeho obvyklého klidu. Argumentoval, že spisovatel nemůže psát tehdy, kdy mu to nějaký úřad uloží, ale když má inspiraci, když ho políbí múza. Na to jsme nemohli čekat, cesta byla naplánována v konkrétním termínu a čekat na múzu jsme si nemohli dovolit. Z toho často vyplývala prezidentova nechť projevy psát. Určitou roli v tom sehrávala i nová technika psaní textů, na počítači. Základní funkce si Václav Havel pod vedením Vladimíra Hanzela, počítačového odborníka, osvojil, ale stejně se mu stávalo, že napsal několik stran pracně vytvořeného textu a ten se najednou z počítače „ztratil“, prostě zmizel. Narychlo povolaný Vladimír prohledával útroby notebooku, ale ani on někdy dokument nenašel. To zbavovalo prezidenta chuti pokračovat, termín odevzdání se blížil a nastupoval stres. Navíc prezidentův program nedovolal dát Václavu Havlovi týden tvůrčí dovolenou, měl denně spoustu povinností, a kdy má psát, úřad nezajímalo. Ale když už se pustil do psaní, stálo to za to. Psal obvykle v Lánech, kde měl větší klid než v Praze.

Byl jsem jeden z prvních čtenářů jeho textů, všímá jsem si obsahových i jazykových a stylistických prvků. Prezident užíval někdy neotřelá spojení nebo neologismy, nová slova, která vytvořil nebo jim dal nový význam. Měl jsem těžký úkol, posoudit, která spojení nebo které výrazy jsou za hranicí spisovného jazyka, a prezidenta upozornit na nesoulad se současnou jazykovou normou, nebo zvážit, jestli jeho formulace není krok dopředu ve vývoji jazyka. Ve 20. letech minulého století formuloval český jazykovědec Václav Ertl teorii „dobrého autora“. Od té doby se uznává, že i když někdo překročí soudobou normu, nemusí jít o chybu. Takový Karel Čapek právě tím, že se normou nenechal omezovat, posunul jazyk kupředu. Musí být jasné, že jde o kultivovaného uživatele jazyka, který vědomě prolamuje úzus a v souladu s vývojovými tendencemi jazyka ho obohacuje a přizpůsobuje nové době, jinak by jazyk ustrnul na úrovni našich předků. V tom jsem Havlovy texty respektoval jako díla dobrého autora a upozorňoval jsem ho jen na nevědomé chyby. Prezident byl citlivý na připomínky, na jedné straně je vyžadoval, na druhé straně je jen nerad přijímal. Když se shromáždily všechny komentáře k jeho projevu, obvykle jich přijal jen menšinu, většinou jen ty věcné, kdežto stylistické odmítal, protože trval na tom, že jeho projevy nejsou tuctové projevy politiků, ale literární díla, kde záleží na výstavbě textu,

na jeho rytmu, na využití rétorických figur, na hře se slovy. Měl pravdu, on byl autor, ne úřad prezidenta.“

3) S jak velkým předstihem jeho novoroční projevy vznikaly?

Novoročním projevům přikládal Václav Havel mimořádný význam, je to jednou za rok zcela samostatná prezentace prezidenta, nikdo mu neklade otázky, neskáče do řeči, může si říct, co chce, a navíc u televize sedí většina národa. Začal na něm pracovat počátkem prosince, nejdříve si napsal pár tezí, co by tam mělo být, a konzultoval je s námi. Dávali jsme mu náměty, upozorňovali na důležité věci, které by v tom kterém roce neměly chybět, ale většinou je měl už připraveny sám. Pak chodil týden dva s těmito tezemi v hlavě a myslel na ně. V hlavě mu dozrávaly formulace, obraty, souvislosti a pak – obvykle pár dní před 20. prosincem – se uchýlil do Lán a za víkend projev napsal. Připomínkování trvalo jeden až dva dny a kolem 22. prosince se projev natáčel, ale to jen tehdy, když prezident odjížděl někam na dovolenou. Pokud nikam nejel, natáčelo se až 29. nebo 30. prosince, protože prezident byl posedlý obavou, že by se událo něco, co by v jeho projevu nebylo.

Příloha č. 2: Odpovědi Radima Ochrana k zákulisí novoročních projevů (text)

Tiskový mluvčí Václava Klause odpovídal na anketní otázky prostřednictvím e-mailové korespondence. Otázky mu byly zaslány 19. 4. 2012, odpovědi jsem přijala 20. 4. 2012.

1) Píše si pan prezident novoroční projevy sám? 2) Konzultuje je s někým? 3) S jak velkým předstihem novoroční projevy vznikají?

Ano, pan prezident si novoroční projevy píše sám. Doba předstihu se nedá určit lehce, ale jde řádově o několik týdnů předem. Ke konzultaci dochází, a to se svými nejbližšími poradci.